

Eén van de 10

Verhalen van mijn familie

Tiny Kaptein

ISBN 9789464806595

Foto voorzijde: Woud en Neeltje Kaptein lopend aan de Vlielandseweg in Pijnacker. In de kinderwagen ligt Dik, 1937

Foto achterzijde: Kees en Tiny in Praya do barril, Portugal 2023

© Tiny Kaptein 2023

Voorwoord

Dit boekje heb ik geschreven om mijn kinderen en kleinkinderen te vertellen hoe mijn jeugd was. We waren niet rijk maar ik heb me nooit arm gevoeld. Nu voelen we ons wel rijk. Geen financiële problemen maar het belangrijkste is dat we nog bij samen zijn en rijk met onze kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen. Van ons gezin zijn mijn oudste broer Dik, Henk en hun vrouwen overleden. Nu ben ik de oudste.

Martin wil ik bedanken voor zijn hulp met dit boekje maken. Hij heeft mijn boek in elkaar gezet en de foto's toegevoegd. Ik ben niet van de punten en komma's dus hij heeft echt de puntjes op de i gezet.

Tiny

mei 2023

Mijn ouders

Toen ik 5 juli 1938 werd geboren woonden mijn ouders aan de Emmadwarsstraat 5. Ze waren pas verhuisd vanuit de van Brachtstraat. Ze waren verhuisd omdat de huur in de Emmadwarsstraat 10 cent lager was en de nieuwe bewoner kreeg ook gratis een kamer behang. Het huis was ook wat ruimer. De Emmadwarsstraat werd later omgedoopt tot de Sofiastreet. Misschien hadden ze een vooruitziende blik maar ze hadden toch nooit kunnen denken dat ze wel tien kinderen zouden krijgen.

De trouwfoto van mijn ouders Woud Kaptein en Neeltje Bos, 5 augustus 1936

Toen mijn moeder van mij in één van de twee slaapkamertjes in het kraambed lag kwam dokter van der Horst kijken hoe het er mee ging. Dokter van der Horst was een stevige kleine man. De trap naar boven nam hij met zulke zware stappen dat de plank van de kast onder de trap los schoot en het hele servies wat op de plank stond in gruzelementen op de vloer belandde. Daar heeft mijn moeder wel een traantje om moeten laten.

Dik was net een jaar toe ik geboren ben. “Mijn vader was zo blij met jou.” vertelde mijn moeder mij eens. “Ik heb je vader nog nooit zo gek zien doen.”

Tiny en Dik, 1939

Mijn moeder was de dochter van de koster van de Hervormde kerk in Bleiswijk. Voor haar trouwen diende ze, zo heette dat toen, in Hillegersberg aan de Molenlaan. Ze moest daar hard werken want het was een groot huis met een groentewinkel. Ook moest ze thuis mee helpen de kerk schoon houden. Mijn moeder had als baby kinderverlamming gehad waardoor haar ene been korter was en ze mank liep maar ze kon hard werken. Schaatsen, fietsen, ze deed alles wat haar twee zussen ook deden en klagen deed ze nooit.

Ze trouwden 5 augustus 1936 met Woud Kaptein uit Pijnacker. Mijn vader werkte bij Piet Bregman op de Vlielandseweg in de tuin. Hij woonde met zijn moeder, die al heel lang weduwe was, twee zussen en twee broers in een huisje van Bregman. Een heel eenvoudige arbeiderswoning. Twee onder een rieten dak. Klinkt heel romantisch maar het was een heel klein oud huisje. Het had een kleine kamer met een theekastje, een linnenkast, een paar stoelen en een hoge leunstoel waar opoe altijd in zat. Er was ook een bedstee in de kamer. Ik was als kind altijd nieuwsgierig wat er achter de deurtjes was. Toen ik eindelijk eens mocht kijken was het niets bijzonders. Een plank met een po er op en een bed met een gestikte deken. Onder het bed een opbergruimte waar niet veel lag of stond. Opoe had gewoon niet veel spullen.

Het keukentje bestond uit een granieten aanrechtblad met daaronder geruite gordijntjes. Ze kookte op drie petroleum stellen. Er was een klein ijzeren kraantje met alleen koud water en een stalraampje zorgde voor daglicht, maar wat kon die lieve opoe lekker koken!

Er was nog een klein zijkamertje met een tafeltje en een paar mooie stoeltjes. Dat was de mooie kamer en daar werd niet in gewoond.

Ook was er een zoldertje waar je met een ladder naar toe kon klimmen en de poepdoos was in de schuur achter het huis. Het leek mij helemaal niets als je s 'avonds in het donker nog naar de wc moest. Vandaar denk ik die po op de plank in de bedstee.

Mijn eerste herinnering aan mijn vader was dat ik, toen ik een jaar of drie was, om 12 uur op de hoek van de straat mocht wachten tot hij uit de tuin kwam om te eten. Dan mocht ik voor op de stang van zijn fiets zitten en dan reden we achterom over het pad naar huis.

*Mijn moeder samen met Dik (links) en Tiny in de Stationsstraat.
Genomen door een straatfotograaf, 1940*

Een huis met een tuintje waar een zelf gebouwd scheef kippenhok in stond en een konijnenhok dat met de kerst altijd leeg stond. Eén konijn aten we zelf op met de kerst en de rest werd verkocht. Een extra stukje inkomen was altijd welkom. Langs het achterpad liep een sloot waar de veilingsschippers met de schuit door kwamen varen, meestal geladen met kisten komkommers. Aan de overkant van het water was de tuin van Koos Valkenburg met plat glas. We woonden dus eigenlijk heel rustig aan de rand van het dorp.

De Oorlog

Toen ik twee jaar was begon de oorlog. Veel heb ik daar niet van mee gekregen. Heel veel mensen hebben toen honger geleden. Wij hadden altijd genoeg te eten, daar zorgde mijn vader wel voor. Hij hield in de schuur achter het huis ook nog een poosje een varken. Dat heeft hij op een avond, toen wij naar bed waren, in de teil in de kamer geslacht. Hij heeft dat gedaan met een groot Duits knipmes. Geen idee waar hij dat achterover had gedrukt, maar we hadden een hele winter vlees. Beesten waren vroeger, maar vooral in de oorlog, eten.

Toen ik een jaar of drie was zat ik in de kamer op tafel omdat mijn moeder mij aan het aankleden was. Opeens kwam mijn vader bij de achterdeur naar binnen en stormde naar boven. Bijna tegelijkertijd werd er hard op de voordeur gebonsd en gebeld en toen mijn moeder de deur opendeed kwamen er gelijk twee mannen in uniform binnen die rondkeken en naar mijn vader vroegen. Mijn moeder zei dat ze niet wist waar hij was en toen vroegen ze aan mij "Waar is je papa?" Ik wees met mijn vingertje naar boven maar dat begrepen ze blijkbaar niet. Ik kreeg een aai over mijn krullenbol en toen vertrokken ze weer. Misschien dachten ze dat hij in de hemel was of zo.

Jaren later kwamen wij er als kinderen achter dat er onder het bed op zolder een luik zat. Als je de planken optilden kon je tussen de vloer en het plafond wegkruipen. Mijn ouders wisten niet dat de schuilplaats jaren later door ons ontdekt was. Dat kwam omdat pa iedere avond na het eten naar boven ging en dan terug kwam met voor ieder kind een appel. We moesten altijd op tijd naar bed maar dat wilde niet zeggen dat we gelijk gingen slapen. We hebben avonden naar de appel opslag gezocht en gevonden! Dat werd dus voortaan een paar appeltjes in bed eten. Binnen een week lagen er alleen nog klokhuizen in de kist.

Aan het eind van de oorlog was er niet altijd elektriciteit. Daar had mijn vader wat op gevonden. Er werd een fiets onderste boven in de hoek van de kamer gezet. De dynamo werd op scherp gezet en dan draaiden mijn broers en ik om de beurten de trappers rond. Je kon er met het licht van de fietslamp de krant wel niet lezen maar je wist in elk geval waar de deur naar de wc was.

Het ruitje van de kachel gaf ook nog een beetje licht. Er werd maar in één kamer gestookt maar hij brandde altijd als het koud was. Aan het einde van de oorlog was het hout in de buurt aardig opgestookt. Er stonden nog maar weinig bomen. De rest was op een morgen gewoon verdwenen.

Met de buren ging mijn vader toen s' nachts bielsen van het spoor stelen. Het viel niet mee om daar behoorlijke brokken van te zagen. Het vooroorlogse degelijke gereedschap was al aardig bot geworden van alle clandestiene zagerij. Het was ook een zwaar karwei om ze naar huis te krijgen. Het deksel van de kachel stond vaak schuin omhoog omdat er weer zo'n onfatsoenlijk groot stuk biels in stak. Dat gaf aardig wat rook in de kamer om niet te spreken van de roetdeeltjes die er door de kamer zwierven. Kleine Bennie lag dan met zwarte vegen in zijn gezicht in de wieg die in de hoek van de kamer stond.

Wij hadden altijd wel te eten maar dat was niet in elke familie zo. Daarom kwam er een gaarkeuken in Pijnacker. Bij de Maria school kon je dan gratis, met een pannetje, eten op komen halen. Wij als kinderen net zolang gezeurd bij onze ouders tot we er ook eten mochten halen. Daar stonden we dan in de rij, maar het eten was geen succes. Het was een soort drabbige soep. Voor we er mee thuis waren was er al een buurvrouw wezen klikken dat Dik onderweg al het vlees er uit had gegeten. "Welk vlees?" zei mijn moeder, die bijna de bodem van het pannetje zag, zo dun was de soep of wat het voor moest stellen. Maar ja, de borden stonden op tafel dus er kon gegeten worden. Bij de eerste schep die mijn moeder bij mijn vader op zijn bord deed zat een verbandje dat er uitzag of het om een bloedende vinger had gezeten. Eet smakelijk! Het was die dag geen soep en nooit meer naar de gaarkeuken.

Eten hadden we genoeg, maar kleding werd wat moeilijker. Mijn moeder heeft haar spreij, die ze in haar verlovingstijd gehaakt had, uitgehaald om er hemdjies en soms ook onderbroekjes van te breien. Broekjes waren niet zo'n succes. Of het aan de snit lag of de stugge katoen weet ik niet, maar ik ging er een beetje raar wijdbeens van lopen.

Voor de schoenzolen die versleten waren kocht mijn vader leer en spijkertjes. Hij had een echte schoenmakersleest en zat s' avonds onze schoenen van nieuwe zolen en hakken te voorzien. Als hij de zool wilde bijsnijden schoot het mes nog wel eens uit en sneed hij in het bovenleer. Had je als het regende nog natte voeten. Ook voelde je meestal wel hier of daar een spijkertje door je sokken heen prikken als je s' morgens naar school liep en kwam je om twaalf uur soms weer hinkelend thuis.

Mijn moeder was altijd bezig. Sokken stoppen, nieuwe sokken breien. De wol kwam soms van uitgehaalde truien want alles werd hergebruikt. De Singer handnaaimachine stond ook geregeld op tafel. Er was altijd wel iemand die een gat in zijn broek viel en alles werd als het even kon hersteld.